

Övningsuppgifter till
Vår ekonomi – i korthet

Kapitel 1: Varför läsa ekonomi?

1. Vad är skillnaden på nationalekonomi och företagsekonomi?
2. Vilka är de tre produktionsfaktorerna?
3. Lisa hade tänkt sitta på biblioteket och plugga hela eftermiddagen men när hon fick höra att hennes favoritband skulle ge en gratiskonsert i parken ändrade hon snabbt sina planer och gick dit istället. Vad är Lisas alternativkostnad till att gå på konserten?
4. Handel kan uppstå mellan två länder om de är olika bra på att producera olika varor och tjänster.
  - a. Varför kan det vara bra med specialisering?
  - b. Kan ett lands relativa fördelar förändras när ett land blir rikare eller får en mer välutbildad befolkning?

Kapitel 2: Marknadsekonomin – som en "osynlig hand"

1. Hur marknaden fungerar kan visas med hjälp av utbud och efterfrågan.
  - a. Varför lutar utbudskurvan uppåt?
  - b. Varför lutar efterfrågekurvan neråt?
2. Systembolaget är ett exempel på ett företag som har monopol på en marknad.
  - a. Vad är ett monopol?
  - b. Vad tror du skulle hända med priserna på alkoholhaltiga drycker i Sverige om Systembolagets monopol luckrades upp?
3. Om det är många som utbildar sig inom ett visst yrke, till exempel till kockar, så ökar utbudet av personer som kan arbeta i restaurangkök.
  - a. Vad händer med lönen inom ett yrke om utbudet av utbildad arbetskraft ökar? Förklara med hjälp av ett utbuds- och efterfrågediagram.
  - b. Om det helt plötsligt behövs mer personal inom ett visst yrke, vad händer då med lönen? Visa i ett diagram!
  - c. I uppgift a) och b) anpassade sig marknaden efter utbuds- och efterfrågesignalerna. I verkligheten är det inte alltid så lätt att justera lönenivån även om efterfrågan eller utbudet förändras. Förklara med hjälp av ett diagram hur höga löner kan leda till arbetslöshet.

Kapitel 3: Staten och marknaden – ibland motståndare, ibland partners

1. Vad är en kollektiv vara? Vem betalar för kollektiva varor?
2. Vad innebär det när man säger att konsumtionen av en vara har externa effekter? Vet du några exempel på varor med externa effekter?
Är externa effekter alltid bra eller dåliga?
3. Det är svårt att hitta bostad i Stockholm och för att få en hyresrätt måste man ofta stå i bostadskö i flera år. Varför är det bostadsbrist i Stockholm? Förklara med hjälp av ett diagram! Vad kan man göra för att avhjälpa bostadsbristen?
4. Vad är skillnaden mellan planekonomi och marknadsekonomi?
5. Nästan 1,3 miljoner människor arbetar i den offentliga sektorn i Sverige.
  - a. Vad är den offentliga sektorn?
  - b. Hur många arbetar inom den privata sektorn? (Tips: läs om privat och offentlig sysselsättning på ekonomifakta.se)
6. De senaste åren har det blivit vanligare med privata alternativ i vården, skolan och omsorgen. Vad är fördelarna med privatägda välfärdsföretag? Finns det några nackdelar? Hur tänkte du när du valde gymnasieskola – spelade det någon roll om skolan var privat eller offentligt ägd?
7. Erik jobbar extra vid sidan av studierna och tjänar 5000 kr i månaden. Han betalar 7 procent i inkomstskatt och får ut 4650 kr i lön efter skatt. Erik är duktig på sitt jobb och får löneförhöjning med 1000 kr i månaden, men på den sista 1000-lappen betalar han mer än 7 procent i skatt. På den sista 1000-lappen betalar han 21 procent i skatt och får bara behålla 790 kr istället för 930 kr.
  - a. Vad är detta ett exempel på?
    - i. Inflation
    - ii. Progressiv beskattning
    - iii. Punktskatt
  - b. Vad blir Eriks nettoinkomst efter löneökningen?
  - c. Hur hög tror du skatten på en löneökning som mest kan bli i Sverige? (Tips: läs om marginalsatt på ekonomifakta.se)

Kapitel 4: Sverige i världen

1. Vad är ett handelshinder? Kan du ge några exempel?
2. En euro är värd ungefär 9 svenska kronor, men eftersom Sverige har en flytande valuta går växelkursen upp och ner. I februari 2009 fick man betala 11,46 kronor för en euro och i juli 2012 låg växelkursen på 8,35 kronor per euro. Vad är det som avgör växelkursen?
3. Många länder har valutor med fast växelkurs. Ett exempel är den danska kronan som är fast gentemot euron. Vilka problem kan uppstå om man har en fast växelkurs?
4. I början av 2000-talet kritiserade många ekonomer Kina för att ha en alltför låg växelkurs. Kinas valuta, renminbi, hade en fast växelkurs gentemot den amerikanska dollarn och många menade att Kina borde revalvera valutans så att den skulle bli dyrare. Varför ville Kina behålla en låg växelkurs? Hur kan det vara bra för ekonomin om valutans värde är lite?
5. Vad är det som avgör ett lands långsiktiga konkurrenskraft?
6. Ekonomer pratar ofta om förväntningar och hur de påverkar ekonomin. Vad är en självuppfyllande profetia?

Kapitel 5: Tillväxten – hur skapas den? Hur fördelas den?

1. Under 2013 konsumerade de svenska hushållen och staten varor och tjänster värda 2 753 miljarder kronor. Investeringarna som gjordes uppgick till ett värde av 837 miljarder kronor. Sverige importerade varor och tjänster för 1 468 miljarder och exporterade till ett värde av 1 653 miljarder kr.
  - a. Vad var Sveriges bytesbalans under 2013?
  - b. Vad var Sveriges BNP?
  - c. Det bodde ungefär 9 645 000 personer i Sverige 2013. Vad var Sveriges BNP per capita?
2. Bara i Kina har över en halv miljard människor lyfts ur fattigdom de senaste 30 åren. Det hade inte varit möjligt utan ekonomisk tillväxt. Är tillväxt alltid bra? Finns det en motsättning mellan tillväxt och miljö? Eller kan det vara så att tillväxt leder till att vi kan utveckla nya miljövänliga produkter och produktionssätt?
3. En del tror att tillväxten så småningom måste stanna av och att det inte är möjligt för en ekonomi att fortsätta växa för alltid. Många ekonomer menar å andra sidan att tillväxten kan hålla i sig om vi fortsätter att komma på bättre produktionsmetoder och arbetssätt som ökar produktiviteten.
  - a. Vad är produktivitet?
  - b. Kan du komma på tre olika innovationer som finns idag men som inte fanns när dina föräldrar var i din ålder?
  - c. Varför är entreprenörer viktiga för tillväxten?
4. Är inkomstskillnader bra eller dåliga för samhället?

Kapitel 6: Konjunkturer och ekonomisk politik

1. IT-bubbla, bostadsbubbla, finansbubbla. Vad menar ekonomerna när det pratar om bubblor? Hur bildas en bubbla?
2. Vad innebär begreppet kontracyklisk politik? Vad är finans- respektive penningpolitik?
3. Den ekonomiska krisen 2009 gjorde att många länder fick det kärvt med ekonomin. Arbetslösheten ökade, efterfrågan minskade och tillväxten minskade. Vad tror du att Keynes skulle ha rekommenderat politikerna att göra för att få fart i ekonomin igen?
4. Riksbanken har ett inflationsmål på två procent.
  - a. Hur hänger inflationen ihop med konjunkturläget?
  - b. Hur gör Riksbanken för att kontrollera att prisökningarna inte över- eller understiger inflationsmålet?
5. Finans- och penningpolitiken påverkar ekonomins efterfrågesida och kan stabilisera ekonomin på kort sikt. För att öka den långsiktiga tillväxten behövs åtgärder som stimulerar utbudssidan av ekonomin. Ge exempel på sådana åtgärder!

Kapitel 7: Låg arbetslöshet och låg inflation – är det möjligt?

1. Varför uppstår arbetslöshet? Ge tre exempel!
2. Ekonomer pratar ofta i metaforer. Vad menar de egentligen när de pratar om...
  - a. En trög arbetsmarknad?
  - b. Höga trösklar in på arbetsmarknaden?
3. Höga löner är bra för dem som har jobb, men det kan vara skadligt för ekonomin i stort. För höga löner kan leda till arbetslöshet, speciellt bland grupper som ännu inte har etablerat sig på arbetsmarknaden, som till exempel unga eller invandrare.
  - a. Visa med hjälp av ett utbuds- och efterfrågediagram hur höga löner kan leda till arbetslöshet. Kan man göra något för att minska arbetslösheten?
  - b. När man pratar om för höga löner, vad menar man då? För höga i förhållande till vad?
4. Vad är skillnaden mellan friktions- och strukturarbetslöshet? Vilken typ av åtgärder behövs för att minska de olika sorternas arbetslöshet?
5. Politiker pratar ofta om att nya jobb måste skapas. Hur skapas nya jobb? Vem är det som skapar dem? Kan du ge några exempel på jobb som finns idag men som inte fanns för hundra år sedan?
6. År 1989-90 hade Argentina hyperinflation. När inflationen var som högst steg priserna med 197 procent på en månad. Det innebär att en vara som kostade 100 kr i början av månaden kostade nästan 300 kr i slutet av månaden!
  - a. Vad är inflation?
  - b. Vad är skillnaden mellan inflation och hyperinflation?
  - c. Varför är hög inflation skadligt för ekonomin?
7. Sveriges centralbank, Riksbanken, har ett inflationsmål på två procent.
  - a. Varför har Riksbanken ett inflationsmål?
  - b. Varför är en inflationstakt på två procent inte skadligt för ekonomin?

Kapitel 8: Hur har Sveriges ekonomi utvecklats?

1. Under 1800-talet var Sverige ett av Europas fattigaste länder. Vilka faktorer var det som satte igång Sveriges tillväxt?
2. Den svenska ekonomin gick igenom en kris i början av 1990-talet. Vad ingick i det reformpaket som fick ordning på ekonomin?
3. Finanskrisen som inleddes år 2008 har satt sina spår i flera ekonomier runt om i världen. Vad var det som satte igång krisen?

Kapitel 9: Vilka blir framtidens utmaningar?

Till detta kapitel finns det inga övningsuppgifter. Diskutera istället de frågor som finns i boken och försök komma fram till hur ni tycker att den svenska ekonomin borde utvecklas i framtiden!